

2. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. За рік сума збитків довкіллю зростає у 5 разів. URL: <https://mepr.gov.ua/za-rik-suma-zbytkiv-dovkillyu-zroslo-u-5-raziv/>

3. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Як війна впливає на довкілля України та Європи: Міндовкілля з партнерами презентувало перше інфографічне дослідження. URL: <https://mepr.gov.ua/yak-vijna-vplyvaye-na-dovkillya-ukrayiny-ta-yevropy-mindovkillya-z-partneramy-prezentovalo-pershe-infografichne-doslidzhennya/>

4. Російсько-українська війна: вплив на довкілля. Перший інфографічний довідник про шкоду довкіллю: веб-сайт. URL: <https://www.topleadprojects.com/war-in-ua-environmental-impact-ukr>

5. Як бойові дії впливають на екосистеми, та чи може природа відновитися самостійно. Всесвітній фонд природи: веб-сайт. URL: <https://wwf.ua/en/?7828466/war-and-nature-wwf-shotam>

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА У ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ»

Дойко Н.М., к.б.н., ст. наук. співр., зав. віділом збагачення дендрофлори

Бойко Н. С., к.б.н., старший науковий співробітник

Кривдюк Л.М., провідний інженер

Державний дендрологічний парк «Олександрія» НАН України, м. Біла Церква, Київська область

Історичні дендропарки та інші ботанічні установи, окрім своєї основної, науково-дослідної функції, у сучасному світі все частіше виконують роль посередника, за допомогою якого наукові досягнення переносяться на міські вулиці та площі, допомагаючи вирішувати глобальні проблеми формування екологічно стійких просторів на урбанізованих територіях.

На сучасному етапі виділяємо наступні пріоритетні напрямки роботи:

1) науково-просвітницька діяльність; 2) збереження та відновлення рослинного біорізноманіття; 3) інтродукція нових таксонів плодових і декоративних рослин

та їх реалізація; 4) захист рідкісних та зникаючих рослин; 5) озеленення; 6) проведення занять з «садової терапії» та допомога людям, які потребують реабілітації; 7) надання туристичних і рекреаційних послуг.

Державний дендрологічний парк «Олександрія» – одна з провідних установ Національної академії наук України у галузі збереження різноманітності рослин та історичних паркових ландшафтів, а також поповнення новими, високодекоративних видами рослин. Сьогодні це найбільший в Україні за площею дендропарк (400,67 га), який було засновано у 1788 році родиною графів Браницьких [1].

Специфіка науково-просвітницької діяльності в «Олександрії» обумовлена ландшафтними умовами, наявністю унікальних природних рослинних об'єктів та багатим колекційним генофондом, серед яких 3 моносади «Розарій», «Коніферетум» та «Сірінгарій».

Основною формою популяризації біологічних знань у дендропарку «Олександрії» є тематичні екскурсії. Навчальні, історичні та еколого-просвітницькі екскурсії проводяться кваліфікованими спеціалістами – науковцями та інженерами дендропарку.

Найбільш відвідуваним місцем у дендропарку «Олександрія» у травні стає невелика (0,4 га) ділянка в адміністративній частині – моносад Бузку або «Сірінгарій», який було закладено у 1985 р. [3]. Колекція сортового бузку поповнювалася і зараз ми можемо милуватися 50 сортами вітчизняної та зарубіжної селекції. Традиційно, в цей період у дендропарку проходять «Бузкові тижні», під час яких відвідати ділянку можна, як самостійно, так із науковим куратором.

Екскурсії дендропарком «Олександрія» диференційовані, складність та обсяг інформації залежить від віку екскурсантів та їх рівня підготовки у біологічних науках. Так, для дошкільнят та учнів молодших класів – це «Світ рідної природи», «Бузок у казках і віршах»; для 5-6 класів – «Значення рослин у житті Землі та людини», «Квіткові рослини, їх схожість та відмінності на прикладі бузку», «Сторінками Червоної книги України»; для 9-11 класів –

«Еволюція та пристосування організмів до довкілля», «Різноманітність життєвих форм рослин», «Різноманітність морфологічних ознак бузку та значення для систематики рослин» [2].

Студентам розповідаємо про походження бузку, його сортове розмаїття, кольорову гамму, терміни цвітіння, лікарські властивості; провідних вітчизняних та іноземних селекціонерів та багато іншого. Екскурсії та спостереження за різними видами рослин можуть мати суто навчальний характер і використовуватися з метою закріплення та узагальнення матеріалу викладеного під час уроку (лекції), а можуть бути і темами групових занять та самостійної роботи учнів.

До весни 2024 року відвідувачі колекційної ділянки «Сірінгарій» знайомилися виключно з сортовим бузком і не мали можливості оцінити видове багатство роду *Syringa* L. Під час виконання планових робіт з прикладної тематики, на території «Сірінгарію» науковці заклали колекцію з 29 видів бузку з різних куточків земної кулі, які відрізняються за висотою, формою гілок та суцвіть, забарвленням та наявністю аромату, періодом цвітіння тощо.

Таким чином, за допомогою спеціально розроблених рекреаційних заходів, туристичних, освітніх програм, шляхом використання екологічної освіти – у дендропарку «Олександрія» НАН України відбувається духовна реабілітація відвідувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галкін С. І Дендрологічний парк «Олександрія» НАНУ (історія та сучасність). Біла Церква: Видавець О. Пшонківський, 2012. 104 с.
2. Галкін С. І. Досвід освітньо-виховної діяльності дендрологічних парків НАН України (на прикладі дендропарку «Олександрія»). Інтродукція рослин, 2011, № 3. С. 89-92.
3. Галкін С. І., Рубіс В. Л. Колекція роду *Syringa* L. в дендропарку «Олександрія». Матеріали міжнар. наук. конф.: «Проблеми збереження, відновлення та збагачення біорізноманітності в умовах антропогенно зміненого середовища». Дніпропетровськ: Проспект, 2005. С. 295–296.